

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/17 24.12.2009. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: РАЗВИТАК НОВИХ НАСЕЉА У БАНАТУ (1920-1941), докторанда Милана Мицића.

За ментора је одређена доц. др Мира Радојевић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1665
(број захтева)
13.01.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Развитак нових насеља у Банату (1920-1941)

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Милан (Остоја) Мицић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 1986.

Назив мастер рада кандидата:

Школство у новим насељима у Банату (1920-1941)

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране мастер рада: 2007.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

ПРЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Развитак нових насеља у Банату (1920-1941)

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Проблем истраживања настанка и развитка нових насеља и колонија формираних у Банату између два светска рата недовољно је проучен у нашој историографији. Монографијом др Николе Гаћеше *Аграрна реформа и колонизација у Банату 1918–1941*, обрађен је процес аграрне реформе на подручју Баната, указано на кључне проблеме промене аграрно-поседовних односа на поменутом простору и парцијално и површно дотакнута тема настанка, економског, друштвеног и културног развитка новоформираних насеобина, без улажења у процесе акултурације насељеног становништва, њихове међусобне интеграције, просторног формирања насеља и обликовања новог локалног идентитета колонизираног становништва. Поред ове монографије у нашој историографији постоји већи број историографских радова о питању аграрне реформе у Краљевини Југославији, али се ниједан од њих не бави проблемом тока колонизације, настанка и развитка нових насеља.

Тема *Развитак нових насеља у Банату (1920–1941)* ограничена је једним географским простором (југословенски Банат), кратким временским интервалом (у којем је почетна година она у којој је отворен процес колонизације у Банату, а завршна она у којој су услед немачке окупације Баната прекинути започети историјски процеси) и тематском специфичношћу (35 насеља у Банату насталих из колонизационог процеса 1920–1941).

Исход Првог светског рата изазвао је темељне промене економских, аграрних, социјалних, етничких и културолошких структура на простору Баната. У процесу разграничења Банат је подељен на југословенски и румунски део; у југословенском су разбаштињени велепоседници разнородног етничког порекла, а прохабсбуршког осећања. Њихови поседи су у процесу аграрне реформе и колонизације делимично издељени српским банатским сељацима или динарским досељеницима, највећим делом српским ратним ветеранима-добровољцима. На самој граници, или у њеној дубини, колонизационом политиком Краљевине СХС (Југославије) насељена је колонистичка популација, истовременим стварањем колонија и у близини насеља мађинског

становништва (немачког, мађарског, румунског и словачког). Нова насеља настала су са позиција рата у функцији чувања границе и хтења југословенских власти да промене етничку слику Баната у корист јужнословенског (српског) етничког корпуса.

Колонизација Баната становништвом из динарских крајева Краљевине СХС и беземљашима из српских, банатских села, која се преплитала са процесом формирања нових насеља чинила је континуирани историјски процес у периоду 1920–1941. године. Најинтезивнији ток имала је у периоду 1921–1923. године, иако покрети становништва у Банату, изазвани колонизационим процесима, нису престајали све до уочи Другог светског рата. Досељено становништво је на самом почетку колонизације живело на мајурима банатских велепоседа или у закупљеним кућама у старим насељима. Просторно обликовање нових насеља и колонија уз стара насеља представљало је динамичан и континуиран историјски процес, прекинут немачком окупацијом Баната 1941. године, који је текао паралелно са разградњом и нестајањем мајура. Градња кућа, јавних зграда у новим насељима и колонијама, парцелисање и заокруживање атара нових насеља, економско организовање досељеника, обележавање тачака новог просторног идентитета унутар нових насеобина, идентификација досељеничких заједница, градња новог локалног идентитета од споја разнородних завичајних група, модернизација нових насеља, појава друштвеног и културног живота у новим насеобинама јесу они појавни, згуснути историјски процеси који су се одигравали збијени на микро-простору нових насеобина означавајући на историјском простору Баната сву знаковност и сложеност промена које је донео крај Првог светског рата.

Градња нових насеобина, најчешће на бившим мајурима банатских велепоседника, или уз банатске саобраћајнице, те њихово формулисање у нове локалне идентитете, представљали су нову појавност у просторној динамици Баната и промену економских, поседовних, социјалних, културних и етничких структура на тлу Баната у времену између два светска рата. Насупрот успешно изграђеним новим насеобинама, највише на простору Средњег Баната и уз југословенско-румунску границу северно од Вршца, колоније, настале углавном у Јужном Банату, на рубовима старих насеља, нису успеле да због своје малобројности изграде свој нови идентитет због чега је паралелно са процесом њиховог формирања отпочео процес њихове интеграције у стара насеља.

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Као и увек када су у питању историјска истраживања више се може говорити о бројним важним питањима на које је потребно дати одговор него о прецизно постављеним циљевима истраживања. По традиционалном приступу, главни циљ представља покушај да се опише стваран ток историјских догађаја који обухвата тема рада.

Историја нових насеља у Банату, насталих у колонизационом процесу у временском интервалу од две деценије (1920–1941) није никако историја рубних догађаја у прошлости Баната у поменутом периоду, већ представља чвор историјских промена које је донео Први светски рат на простору југословенског Баната и само чвориште историјске драматике и историјских напетости.

Релативно бројни историографски радови о аграрној реформи у Краљевини СХС (Југославији), различитог обима и квалитета, нису за предмет историографског истраживања имали колонизациони елемент у Банату, нова насеља и колоније које су се формирале у процесу колонизације, као и сву сложеност и изукрштаност историјских појава, процеса и стања који су довели до деконструкције дела банатског историјског простора, изложеног аграрној реформи и колонизацији, и његовог поновног прекомпоновања. Историографски суд о новим насељима и колонијама и колонизираним становништву у Банату између два светска рата до данас није утемељен на основу релевантног историографског истраживања. Сви судови о колонистичкој популацији насељеној у Банат у периоду 1920–1941. дати су у међуратној штампи на темељу стереотипа о њој, изведених са позиција противника или поборника аграрне реформе и колонизације.

Пажња историчара до данашњих дана није била усмерена ка малим, руралним заједницама у процесу обликовања и идентификације које су формиране као 35 нових насеља и колонија на простору Баната у кратком временском интервалу од две међуратне деценије. Српски ратни добровољац из динарских крајева Краљевине СХС (Југославије), који је чинио језгро колонизационог таласа у Банату (уз колонисте, аутоколонисте и оптанте), недефинисани војник-сељак-сточар-печалбар и његове нове насеобине у Банату које је он, уз помоћ државе – Краљевине СХС(Југославије) изградио, као и његова историјска судбина у новим животним условима, нису још историографски вредновани на темељу релевантних историјских извора и њиховог критичког сагледавања. Процеси акултурације досељеног становништва, тј. прилагођавања културологији Баната, отворени колонизацијом динарског елемента у

њега, првобитно путем пригушеног културолошког конфликта, а касније путем индивидулане акултурације, остали су недовршени и прекинути са 1941. годином. Модернизација нових насеља и колонија у Банату започета у тридесетим годинама 20. века, такође је са 1941. годином и немачком окупацијом Баната остала недовршена. Формулисање новог локалног идентитета новоформираних насеља састављених од различитих и сукобљених завичајних група који су сеобом ушли у стање дисконтинуитета такође спада у ред динамичних, на малом простору згуснутих, а недовршених историјских процеса.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Хипотезе од којих би рад полазио биле би:

- Југословенска држава је кључна спољна сила историје која је утицала на обликовање нових насеља и колонија на простору југословенског Баната, дајући новим насеобинама улогу чувара границе са основним хтењем промене етничке структуре Баната

- Нова насеља и колоније персонализовале су промене настале на тлу Баната исходом Првог светског рата. Колонистичке заједнице у новим насељима зато су се испољавале као субверзивне групе у Банату у односу на историјске прилике Баната пре 1914. године

- Сазнање о циљевима колонизације стварало је код колонистичке популације осећање историјске мисије „на североисточним међама“ и осећања више вредности у односу на локално становништво, што је представљало својеврсну контроверзу у односу на материјално сиромаштво колонистичких насеља

- Услед погоршане међународне ситуације Краљевина Југославија од 1934. године интензивно је помагала развитак нових насеља у Банату

- Формирана су нова насеља и колоније као „војничко-сељачке“ заједнице са елементима „фронтоске етике“, непостојањем класних разлика и филозофијом животног минимума

- Колониста из динарских крајева за основни мотив пресељења у Банат имао је одлазак са простора хроничне полуглади на простор са обиљем хране

- Из осећања историјске мисије на тлу Баната, сопствене посебности и изабраности, постојања „фронтоских вредности“ са једне стране и бирократског

функционисања државних власти, посебно аграрне администрације са друге стране, произилазио је конфликт између колонистичких заједница и власти

- Постојање пригушеног конфликта између колонистичке популације и мањинских заједница у Банату (мађарске, немачке и румунске) проузроковано је променама које је донео Први светски рат на простору југословенског Баната

- Постојање пригушеног конфликта између колонистичких заједница и локалног српског становништва око надеобе велепоседничке земље узроковано је и културолошким разликама

- Пригушен конфликт између разнородних завичајних колонистичких група унутар нових насеља око позиционирања колонистичких заједница унутар новог насеља. (Први пут у историји српског народа рурално становништво из његових разних делова населило се заједно унутар руралних заједница у формирању, у условима дисконтинуитета завичајних група изазваних сеобом и присутног сиромаштва, а на њима непознатом простору)

- Постојање конфликта између насељеничких група и заступника велепоседника на чијем поседу су се населили колонисти

- Настајање и идентификација нових насеља и колонија на простору историјских напетости и друштвених, културних и етничких конфликта мањег степена

- Из постојања разнородних конфликта на рубовима и унутар нових насеља, правне и статусне несигурности, немогућности акултурације и међусобне интеграције колонисти су имали осећај привремености на простору колонизације

- Услед борбе за биолошку егзистенцију на новом простору и осећања опште несигурност на њему колонистичке заједнице биле су неесететске заједнице

- Почетак својеврсне „пацификације колонија“ од 1935. године услед отварања процеса акултурације и модернизације у новима насељима

- Постојање високог степена солидарности унутар колонистичких група, колективног живота и смањеног степена приватности

- Градња нових насеља, аграрна реформа и колонизација су међусобно испреплетени, динамични историјски процеси, који су трајали у континуитету у временском интервалу 1920–1941. година

- Нова насеља су настала на просторима где раније нису постојала насеља, најчешће на мајурима бивших велепоседа, а колоније су настајале на рубовима старих насеља. За све насебине настале у процесу аграрне реформе могућа је употреба појма колонија

- Један број формално нових насеља никада није успео да се формулише у засебне просторне целине, док је један број колонија функционисао као реално нова насеља

- Постојање специфичности унутар нових насеља у односу на друга нова насеља проузроковано је компоновањем новог насеља од различитих завичајних структура и услед различитог статуса колониста

- У процесу градње нових насеља вршена је деконструкција историјског простора и његово поновно преобликовање

- Акултурација становништва нових насеља простору насељавања имала је индивидуалан карактер и била је процес тек отворен у четвртој деценији 20 века. У почетном стадијуму то је био конфликт културних модела у којем је колонистичка популација била неинтегрисана у средњеевропски културни модел

- Носилац модернизације у новим насељима Баната био је танак грађански слој који је у новима насељима представљао истовремено грађански узор и грађанску провокацију.

- Простор акултурације и модернизације у новима насељима Баната био је простор радних и хигијенских навика, промена у начину становања и исхране, школа, спортског и културног живот итд.

- Градњу новог локалног идентитета заустављали су конфликти различитих завичајних група у банатским колонијама, а на хармонизацију и самоидентификацију колонија утицао је осећај историјске мисије на граници нове државе, конфликти са локалним становништвом и властима и неизвесност животне егзистенције којима се развијала солидарност унутар колонистичке популације

- Тешкоћу у процесу градње новог идентитета колониста представљала је деконструкција идентитета изазвана сеобом; услед фрустрација изазваних сеобом завичајни идентитет колониста у новима насељима је јачао; они су се налазили у дисхрамонији између свог материјалног света (живот у новим банатским насељима) и свог емотивног света („меморија завичаја“)

- Позиционирање појединаца унутар нових насеља превасходно је зависило од снаге колонистичке групе којој је припадао, његовог колонизационог статуса и ратних заслуга

- У складу са различитим временом досељавања у колонију колонисти су имали дисхармоничну структуру проблема свакодневице

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Метод истраживања у историјској науци одређен је особинама предмета истраживања. Састоји се у прикупљању и ишчитавању литературе, изради радне библиографије, после чега на ред долазе истраживања у архивама и библиотекама, прикупљање и сређивање грађе и, на крају, синтеза резултата истраживања и писање текста студије.

У домаћој историографији посвећено је највише пажње поседовним, економским и идеолошким аспектима аграрне реформе на простору Краљевине СХС(Југославије). О самом карактеру и суштини аграрне реформе подаци се могу пронаћи у делима поборника и противника аграрне реформе између два светска рата, која се истовремено могу користити и као историјски извор и као литература. То су пре свега радови Славка Шећерова (*Из наше аграрне политике*, Београд 1930), Јураја Деметровића (*Аграрна реформа и демократска странка*, Загреб 1920. и *Аграрна реформа у Југославији*, Београд 1933), Тоше Искруљева (*Војводина и њена колонизација*, Нови Сад 1925), Јована Микића (*Аграрна реформа и колонизација у северним крајевима*, Београд 1940), Јоце Лалошевића (*Аграрна реформа у Војводини*, Сомбор 1920), Милутина Јакшића (*Аграрна реформа мора победити*, Велика Кикинда 1920). О аграрној реформи у Краљевини Југославији историографско вредновање дала су дела Михајла Ерића (*Аграрна реформа у Југославији 1918–1941*, Сарајево 1958), Николе Вуча (*Пољопривреда Југославије 1918–1941*, Београд 1958). Правни аспект аграрне реформе и колонизације осветлило је дело Богдана Лекића (*Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1918–1941*, Београд 2002); о ставу појединих политичких странака о аграрној реформи суд је дала студија Томе Миленковића (*Став Радикалне странке о аграрној реформи 1918–1929*, Београд 1970). Привредни аспект аграрне реформе делимично је назначен у делима Теодора Аврамовића за простор Војводине (*Привреда Војводине 1918–1929. с обзиром на стање пре Првог светског рата*, Нови Сад 1965) и Љубице Шијачки за простор Баната (*Привреда Баната између два светска рата*, Нови Сад 1987). О положају мањинских заједница у процесу аграрне реформе писао је Глигор Попи (*Румуни у југословенском Банату између два светска рата*, Нови Сад 1976), а општим карактеристикама просветне политике на простору Дунавске бановине Биљана Шимуновић-Бешлин (*Просветна политика у Дунавској бановини 1929–1941*, Нови Сад 2007).

О процесу аграрне реформе на тлу Баната, Бачке и Срема између два светска рата, о променама аграрно-поседовних односа, социјално-економским односима утемељеним аграрном реформом, па делимично и о колонизацији и о појединим насељима насталим из процеса колонизације писао је Никола Гаћеша (*Аграрна реформа и колонизација у Банату 1918–1941*, Нови Сад 1972; *Аграрна реформа и колонизација у Бачкој 1918–1941*, Нови Сад 1968; *Аграрна реформа и колонизација у Срему 1918–1941*, Нови Сад 1975; *Радови из аграрне историје и демографије*, Нови Сад 1995). Дело Николе Гаћеше *Аграрна реформа и колонизација у Банату 1918–1941* даје делимичан преглед колонизационих процеса и дотиче се оснивање нових насеља на простору бивших банатских велепоседа. Мањи број података о новим насељима у Банату даје дело Добривоја Николића *Срби у Банату у прошлости и садашњост*, Нови Сад 1941. О новооснованим банатским насеобинама насталим између два светска рата из процеса аграрне реформе и колонизације податке дају и хронике појединих насеља, различитог квалитета и обима, писане од аутора чији приступ теми варира од хроничарског до научног.

Услед ограничења које има тема ове докторске дисертације, а која произилазе из недовољне бројности историографских студија који се дотичу ове тематике и мањег броја историографских радова који само рубовима својих тема дотичу тематику развитка нових насеља у Банату, суштинске тезе ове теме прозилазиле би из критичког сагледавања необјављене архивске грађе, највише сачуване у фондовима Архива Војводине у Новом Саду и Историјском архиву у Зрењанину. Истраживање развитка нових насеља, процеса њиховог формирања и насељавања, аграрно-поседовних односа у новим насељима Баната, материјалног и културног стања нових насеобина у Банату, формирања њихових институција, јавног и друштвеног живота и новог локалног идентитета, анализа процеса акултурације насељеног становништва и модернизације нових насеља сагледано би било преко 14 фондова из ова два архива, а допуњено подацима из пет фондова Архива Југославије и два фонда Историјског архива Кикинда. Архиве које се чувају у Месним канцеларијама нових насеља, посебно књиге рођених, умрлих и венчаних, затим сачуване архиве појединих парохијских цркава у новим насељима и архиве појединих школа у новим насељима значајно допуњују слику историјског развитка нових насеља, као и оновремена штампа која је писала о новима насељима, најчешће или глорификујући њихово становништво или га критикујући као девастаторе великих поседа у складу са ставовима политичких странака према питању аграрне реформе.

Упоредним коришћењем досегнутих истраживачких резултата са необјављеном историјском грађом могуће је начинити докторску дисертацију која би за циљ имала да осветли једну до сада маргинализовану тему и понуди анализу свих оних промена које је колонизација између два светска рата донела на простору Банату, пратећи процесе акултурације, модернизације и градње новог локалног идентитета новодосељеног становништва као кључне константе историје Баната између два светска рата.

КОМПОЗИЦИЈА СТУДИЈЕ

Рад би се састојао од 12 делова: предговора, увода, шест поглавља организованих по тематском принципу, закључка, резимеа, пописа извора и литературе и садржаја.

Први део рада сачињавао би **Предговор**, који би се састојао од објашњења ауторовог методолошког приступа, одређивања оквира теме, анализе коришћених извора и литературе, те објашњења структуре.

У оквиру **Увода** био би дат кратак преглед учешћа Краљевине Србије у Првом светском рату са посебним освртом на улогу српског добровољачког покрета у њему, као и кратак осврт на догађаје у Банату у времену 1914–1918. године. Уводни део студије обухватио би и процес разграничења Краљевине СХС и Румуније на простору Баната (1918–1924), као и правна акта и институције аграрне реформе у Краљевини Југославији. Такође, био би дат кратак преглед узрока и последица аграрне реформе у Банату (1919–1941). У овом делу студије покушала би се сагледати суштина промена које су се десиле исходом Првог светског рата на простору Баната, као и карактер српског добровољачког покрета у Првом светском рату, с обзиром да су српски ратни ветерани-добровољци чинили језгро колониста у Банату, те да су одлучујуће утицали на формирање и обликовање идентитета нових насеља.

Прво поглавље, **Насељавање и градња нових насеља**, садржавало би приказ узрока и тока колонизације у Банату у периоду 1920–1941. године као континуираног, динамичног и историјским појавама богатог процеса, опис привремених колониистичких заједница формираних на велепоседничким мајурима, приказ разградње мајура и градње кућа и помоћних зграда у новим насељима, сложеност померања колонизираниог становништва унутар колонизационог процеса, као и узроке ненасељавања већег броја колониста намењеног земљиштем у новим насељима и колонијама Баната.

Друго поглавље, **Аграрно-поседовни односи у новим насељима**, говорило би о питању власништва над земљом у новима насељима Баната, проблему наделљивања земљиштем, правној несигурности досељеника изазваној тужбама велепоседника Међународном суду правде у Хагу против југословенске државе, односима колонистичких заједница и аграрних власти, питању надеобе земљом као кључном питању у конфликту колониста и локалног српског становништва, различитом и променљивом колонистичком статусу досељеника који је одређивао њихов материјални положај.

Треће поглавље, **Материјано стање нових насеља**, тицало би се описа социјалног положаја досељеног становништва, његовог материјалног сиромаштва, лоших услова становања, здравственог стања колонистичке популације, облика економско-кредитног организовања колониста у новима насељима путем формирања аграрних заједница, презадужености насељеничке популације, хроничног недостатка новца у новима насељима, односа колонистичког становништва према обради земље, делимичног материјалног снажења нових насеља услед отварања процеса акултурације и модернизације у другој половини четврте деценије 20 века, улоге трговине и заната унутар нових насеља.

Четврто поглавље, **Формирање институција и јавна градња у новим насељима**, бавило би се формирањем политичких општина у новима насељима и њиховима утицајем на модернизацију насеља, институцијом школе као кључном модернизационом тачком у новим насељима, црквом као институцијом верског живота, јавном градњом у новим насељима као формом идентификације новог насеља (градњом црквеног храма, зграда општине, школе, парохијског и соколског дома).

Пето поглавље, **Друштвени живот у новим насељима**, било би посвећено јавном и друштвеном животу у новим насељима као облицима идентификације, модернизације и међусобне интеграције досељеника, политичком животу у новим насељима, организацији културног и спортског живота, друштвеном животу нових насеља у кафанама, на прелима, игранкама, на тачкама окупљања досељеника унутар новог насеља (пијаце, артешки бунари итд.), клубовима, друштвима и удружењима у новима насељима (соколско, ловачко, ватрогасно друштво, фудбалски клуб, удружење Савеза ратних добровољаца, носилаца Албанске споменице, организације Народне одбране, Јадранске страже итд.)

Шесто поглавље, **Градња новог локалног идентитета нових насеља**, обухватало би простор конфликта, којим се самоидентификовало ново насеље, са властима,

локалним српским и мањинским становништвом, са заступницима велепоседника, као и степен мобилности становника нових насеља. У њему би били описани конфликти различитих завичајних група у новим насељима, а потом и степен њиховог међусобног прожимања (међусобни бракови, учешће у институцијама новог насеља, удружењима, друштвима и клубовима у новом насељу и заједничким акцијама у име новог насеља, а ван њега). У овом поглављу описале би биле посебности нових насеља и колонија и специфичне тешкоће које су се јављале у компоновању становништва различитог завичајног порекла и статуса, као што би била објашњена и немогућност колонија насталих уз стара насеља да формулишу свој нови идентитет. Унутар овог поглавља указало би се на чиниоце националне и државне политике Краљевине СХС (Југославије) који су допринели градњи новог локалног идентитета нових насеља у Банату и самоспознаји колонистичког становништва о својој улози на простору Баната и надамак југословенско-румунске границе.

У **Закључку** би били сумирани резултати истраживања, док би **Списак извора и литературе** представљао детаљан попис коришћених необјављених и објављених извора, монографија, штампе, чланака и расправа. Рад би још чинили **Резиме**, у коме би укратко, на енглеском језику, били представљени резултати истраживања, и **Садржај**.

У прилогу достављам понуђену структуру докторске дисертације и списак коришћених извора и литературе.

Милан Мицић

ПРЕДЛОЖЕНА СТРУКТУРА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

РАЗВИТАК НОВИХ НАСЕЉА У БАНАТУ (1920–1941)

ПРЕДГОВОР

1. Интерпретативни оквири
2. Структура рада
3. Извори и литература

УВОД

1. Српски добровољачки покрет у Првом светском рату (1914–1918)
2. Банат у Првом светском рату(1914–1918)
3. Ослобођење Баната 1918. године
4. Разграничење Краљевине СХС и Румуније у Банату (1918–1924)
5. Правни акти и институције аграрне реформе у Краљевини СХС (Југославији)
6. Аграрна реформа у Банату (1919–1941)

НАСЕЉАВАЊЕ И ГРАДЊА НОВИХ НАСЕЉА

1. Колонизациони талас – Прве године колонизације (1921–1923)
2. Колонистичке заједнице на мајурима
3. Разградња мајура и градња нових насеља
4. Непрекинуте сеобе (1923–1941)
5. Сеобе унутар колонизације – Микропомерања насељеног становништва
6. Одустајање од сеобе – узроци ненасељавања колониста

АГРАРНО-ПОСЕДОВНИ ОДНОСИ У НОВИМ НАСЕЉИМА

1. Несигуран посед – Правна несигурност колонистичке породице
2. Колонистички статус као основ позиционирања колониста

МАТЕРИЈАЛНО СТАЊЕ НОВИХ НАСЕЉА

1. Сиромаштво нових насеља
2. Животни услови колонистичких заједница
3. Аграрне заједнице – Облици економско-кредитног организовања колониста
4. Презадуженост нових насеља
5. Ка материјалном напретку – Материјални успон (1935–1941)
6. Занемарљива микро-тржишта – Трговина и занати у новим насељима

ФОРМИРАЊЕ ИНСТИТУЦИЈА И ЈАВНА ГРАДЊА У НОВИМ НАСЕЉИМА

1. Формирање политичких општина од нових насеља и њихова улога у обликовању нових просторних целина
2. Школа – Кључна модернизациона тачка у новим насељима
3. Верски живот у новим насељима
4. Време велике градње (1934–1941)

ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ У НОВИМ НАСЕЉИМА

1. Политички живот
2. Удружења и друштва – Соколи, ловци, ватрогасци, патриотска удружења
3. Културни и спортски живот – Модернизационе појаве
4. Средишта друштвеног живота – Кафане, прела, пијаце, артешки бунари

ГРАДЊА НОВОГ ЛОКАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА НОВИХ НАСЕЉА

1. Конфликти унутар насеља - Збир дисконтинуитета насталих сеобом
2. Утицај конфликта на стварање новог идентитета помоћу – Конфликти колонистичких заједница према споља (велепоседници, власти, мањинско становништво, локално српско становништво)
3. Мобилност становника нових насеља
4. Свест становника нових насеља о сопственој историјској мисији
5. Специфичности неких нових насеља у формирању новог локалног идентитета
6. Неуспела градња идентитета – Колоније Јужног Баната

ЗАКЉУЧАК

СПИСАК ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ

РЕЗИМЕ

САДРЖАЈ

СПИСАК ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ

АРХИВСКИ ИЗВОРИ

Архив Војводине

- Савез аграрних заједница за Банат (1923–1952)
- Торонталско-тамишка жупанија (1920–1927)
- Београдска област (1923–1929)
- Управно одељење Дунавске бановине (1929–1941)
- Пољопривредно одељење Дунавске бановине (1929–1941)
- Просветно одељење Дунавске бановине (1929–1941)
- Савез земљорадничких задруга као задруга са ограниченом одговорношћу
- Водна задруга за одводњавање унутрашњих вода – Банатски Душановац (1933–1939)

- Водна задруга за одводњавање колоније Александрово-Банатско Карађорђево (1933–1939)

Историјски архив Зрењанин

- Комисија за ликвидацију аграрне реформе Петровград (1920–1944)
- Комисија за ликвидацију аграрне реформе Вршац (1920–1935)
- Среско начелство Јаша Томић (1923–1941)
- Жандармеријска станица Нова Црња (1919–1941)
- Општина Стајићево (1935–1941)

Архив Југославије

- Установе аграрне реформе
- Министарство просвете Краљевине Југославије
- Министарство пољопривреде Краљевине Југославије
- Министарство унутрашњих дела Краљевине Југославије
- Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије

Историјски архив Кикинда

- Општина Банатско Аранђелово (1920–1941)
- Среско школско надлештво (1876–1944)

Архив Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, Београд

- Списак војника Добровољачког одреда мајора Војина Поповића-Војводе Вука

Архиви месних канцеларија:

1. СРПСКА ЦРЊА
2. ВОЈВОДА СТЕПА
3. НОВА ЦРЊА

4. РУСКО СЕЛО
5. АЛЕКСАНДРОВО
6. БАНАТСКО КАРАЂОРЂЕВО
7. ЧЕСТЕРЕГ
8. БАНАТСКИ ДВОР
9. БАНАТСКО ВИШЊИЋЕВО
10. СТАЈИЋЕВО

- Матичне књиге рођених 1920–1941.
- Матичне књиге умрлих 1920–1941.
- Матичне књиге венчаних 1920–1941.

Архив Српске православне општине Српска Црња

- Летопис Српске Православне Црквене Општине Српска Црња (1920–1941)

Архив Српске православне општине Војвода Степа

- Летопис Српске Православне Црквене Општине Војвода Степа (1935–1941)

АРХИВ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ АЛЕКСАНДРОВО

- Скупштинска књига (1927–1933)
- Књига црквеног одбора (1927–1929)

АРХИВ ОШ „БУРА ЈАКШИЋ“ СРПСКА ЦРЊА

- Преписка (1922–1941)

АРХИВ ОШ „4 ОКТОБАР“ ВОЈВОДА СТЕПА

- Преписка (1927–1941)

АРХИВ ОШ „НИКОЛА ТЕСЛА“ БАНАТСКО КАРАЂОРЂЕВО

- Преписка (1922–1941)

АРХИВ ОШ „БРАНКО РАДИЧЕВИЋ“

- Преписка (1922–1941)

ШТАМПА И ПЕРИОДИКА

1. *Политика*
2. *Демократија*
3. *Самоуправа*
4. *Време*
5. *Балкан*
6. *Југословенски дневник*
7. *Банатски гласник*
8. *Подне*
9. *Северна стража*
10. *Млада Југославија*
11. *Обнова*
12. *Народни лист*
13. *Југословенска њива*
14. *Радничке новине*
15. *Новине Торонталско-тамишке жупаније*
16. *Добровиољачки гласник*

ЛИТЕРАТУРА

Монографије

1. Теодор Аврамовић, *Привреда Војводине 1918–1929 с обзиром на стање пре рата*, Нови Сад 1965.
2. Биљана Шимуновић Бешлин, *Просветна политика у Дунавској бановини (1929–1941)*, Нови Сад 2007.
3. Никола Вучо, *Пољопривреда Југославије 1918–1941*, Београд 1958.
4. Никола Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Банату (1918–1941)*, Нови Сад 1972.
5. Никола Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Бачкој (1918–1941)*, Нови Сад 1968.
6. Никола Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Срему (1918–1941)*, Нови Сад 1975.
7. Никола Гаћеша, *Радови из аграрне реформе и деомографије*, Нови Сад 1995.
8. Јурај Деметровић, *Аграрна реформа у Југославији*, Београд 1933.

9. Јурај Деметровић, *Аграрна реформа и Демократска странка*, Загреб 1920.
10. Љубодраг Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941*, 1-3, Београд 1997.
11. Михајло Ерић, *Аграрна реформа у Југославији 1918–1941*, Сарајево 1958.
12. Тоша Искруљев, *Војводина и њена колонизација*, Нови Сад 1925.
13. *Историја српског народа*, VI-2, Београд 1983.
14. Милутин Јакшић, *Аграрна реформа и преображај нашег друштва*, Велики Бечкерек 1924.
15. Јоца Лалошевић, *Аграрна реформа у Војводини*, Сомбор 1920.
16. Јоца Лалошевић, *О аграрној реформи у Војводини*, Сомбор 1923.
17. Богдан Лекић, *Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1918–1941*, Београд 2002.
18. Владимир Марган, *Монографија Подунавске области*, Панчево 1929.
19. Мијо Марковић, *Аграрна политика*, Београд 1940.
20. Тома Миленковић, *Став Радикалне странке према аграрној реформи (1918–1929)*, Београд 1970.
21. Андреј Митровић, *Разграничење Југославије са Румунијом и Мађарском 1919–1920*, Нови Сад 1975.
22. Владимир Митровић, *Архитекта Ђорђе Табаковић*, Нови Сад 2005.
23. Добривој Николић, *Срби у Банату у прошлости и садашњости*, Нови Сад 1941.
24. Илија Петровић, *Српски добровољци из прекоморских земаља*, Нови Сад 2000.
25. Глигор Попи, *Румуни у југословенском Банату (1918–1941)*, Нови Сад 1976.
26. Јован Трифуновски, *Војвођани ван Војводине – Нова Батања, колонистичко насеље Срба из Мађарске у Источној Македонији*, Нови Сад 1961.
27. Ото Франгеш, *Аграрна реформа и наша одбрана*, Београд 1928.
28. Љубивоје Церовић, *Срби у Румунији*, Темишвар 2000.
29. Славко Шећеров, *Из наше аграрне политике*, Београд 1930.
30. Љубица Шијачки, *Привреда Баната између два светска рата*, Нови Сад 1987.

1. *Прилози за познавање насеља и насељавања Војводине*, Нови Сад 1974.
2. *Петровград*, Петровград 1938.

Чланци и расправе

1. Биљана Шимуновић Бешлин, *Просторни потенцијал основног школства у Дунавској бановини (1929-1941)*, „Истраживања“, бр. 15, Нови Сад 2004.
2. Софија Божић, *Срби у Хрватској, Далмацији и Славонији и парламентарни избори 1925*, „Токови историје“, 4/2007.
3. Софија Божић, *Почетак политичке активности Милана Прибићевића у Краљевини СХС(1918-1923)*, „Токови историје“, 3/2006.
4. Бранислав Букуров, *Насеља у Јужном Банату*, Зборник радова за природне науке, свеска 39, Нови Сад 1959.
5. Ђерђ Гал, *Извештај о приликама о колонијама Јужног Баната 1931 године*, „Зборник за историју Матице српске“, 24, Нови Сад 1981.
6. Никола Гаћеша, *Привреда Војводине између два светска рата*, „Зборник Матице српске за историју“, 22, Нови Сад 1986.
7. Димитрије Ђорђевић, *Аграрне реформе на Балкану после Првог светског рата*, Огледи из новије балканске историје, Београд 1989.
8. Љубомир Иванчевић, *Аграрна реформа на велепоседу Бранка Лађевића (Борис салаш Гладнош 1919-1935)*, „Рад војвођанских музеја“, 11, Нови Сад 1962.
9. Владан Јовановић, *Токови и исход међуратне колонизације Македоније, Косова и Метохије*, „Токови историје“, 3/2006.
10. Арпад Лебл, *Прилог историји аграрне реформе у Војводини 1781-1941*, „Задружни архив“, 1, Нови Сад 1953.
11. Арпад Лебл, *Светозар Марковић Тоза о задацима на војвођанском селу 1937-1940*, „Задружни архив“, 7, Нови Сад 1959.
12. Драго Мاستиловић, *Херцеговачке немирне године (1918-1921)*, „Нова Зора“, 13, Билећа 2007.
13. Драго Мастиловић, *Херцеговачке немирне године (1921–1926)*, „Нова Зора“, 14, Билећа 2007.
14. Стеван Међеи, *Привреда Војводине после Првог светског рата*, „Зборник за друштвене науке“, св. 22, Нови Сад 1959.
15. Тома Миленковић, *Добровољци као корисници аграрне реформе*, зборник „Добровољци у ратовима Срба и Црногораца“, Кикинда 1996.

16. Срђан Милошевић, *Аграрно питање - »свето питање«: идеолошки оквир међуратне аграрне реформе у Југославији*, „Токови историје“, 1-2/2008.
17. Федор Никић, *Ревизија наше аграрне политике у Војводини*, „Летопис Матице српске“, књ. 319, св. 2, Нови Сад 1929.
18. Милан Срданов, *Неколико података о провођењу аграрне реформе у селима Војводине, Славоније и Хрватске после Првог светског рата*, „Задружни архив“, 7, Нови Сад 1959.
19. Сава Стајић, *Колонизација Ечке*, Летопис Матице српске, књ. 306, св. 2-3, Нови Сад 1925.
20. Богумил Храбак, *Срби исељеници у САД до 1914*, „Истраживања“, 9, Нови Сад 1980.
21. Миодраг Цветић, *Настанак села Александрова и зачеци политичког живота у њему*, „Рад војвођанских музеја“, 35, Нови Сад 1993.
22. Душан Шајиновић, *Развој и стање сточарства у Војводини од завршетка Првог светског рата до појаве посебних сточарских задруга*, „Задружни архив“, 2, Нови Сад 1954.

Хронике

1. Ранђел Анђелковић, *Путниково 1924–2004*, Београд 2004.
2. Илија Војводић, *Руско Село у миру и рату*, Нови Сад 1969.
3. Смиља Коцкар, *Срби у Старом Лецу*, Београд 2003.
4. Радован Медаревић, *Сећања*, Житиште 2002.
5. Миодраг Мендрегић, *Банатско Аранђелово*, Банатско Аранђелово 2002.
6. Милан Милосављевић, *Колонисти у Великој Греди*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1962 (необјављени рукопис)
7. Милан Мицић, *Из албума ратова*, Зрењанин 2006.
8. Милан Мицић, *Искушење – живети у колонији*, Банатско Карађорђево 2008.
9. Милан Мицић, *Мала прича о степчанској школи(1927–2002)*, Зрењанин 2002.
10. Милан Мицић, *Мала хроника александровачке школе*, Зрењанин 1998.
11. Милан Мицић, *Одисеја батањских Срба*, Зрењанин 2003.
12. Милан Мицић, *Прве деценије трајања*, Зрењанин 1997.
13. Мицић Милан, *Српски добровољци у насељу Војвода Бојовић*, Српска Црња 2000.
14. Мицић Милан, *Српски добровољци у Банатском Душановцу*, Зрењанин 2003.
15. Ђорђе Момчиловић, *Под једном заставом*, Нови Сад 1968.

16. Ференц Станич, *Споменица школе у Руском Селу*, Кикинда 1990.
17. Миленко Тапавички, *Хроника Елемира*, Нови Сад 1979.
18. Миодраг Цветић, *Хроника Александрова*, 1, Зрењанин 1998.
19. Драгољуб Чолић, *Колонисти у Војвода Степи*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1962 (необјављен рукопис).
20. Драгољуб Чолић, *Колонисти у Стајићеву*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1962 (необјављен рукопис).
21. Драгољуб Чолић, *Колонисти у Банатском Карађорђеу*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1957 (необјављен рукопис).
22. Драгољуб Чолић, *Колонисти у Великим Ливадама*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1957 (необјављен рукопис).
23. Драгољуб Чолић, *Колонисти у Банатском Душановцу*, Рукописно одељење Матице српске, Нови Сад 1957 (необјављен рукопис).
24. Марко Шовран, *Грбаљ-добровольци у ратовима 1912–1918*, Београд 2003.

**Наставно-научном већу
Филозофског факултета у Београду**

Одлуком Одељења за историју изабрани у Комисију за оцену Предлога теме докторске дисертације *Развитак нових насеља у Банату (1920–1941)*, коју предлаже кандидат **Милан Мицић**, слободни смо да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Као важан историјски проблем и потребна историографска тема историја нових насеља на простору Војводине, насталих у годинама после Првог светског рата у процесу аграрне реформе и колонизације, отворена је давних деценија, најпре у размишљањима и радовима савременика, а потом и у историографији. Међутим, изузев помињања у студијама о аграрној реформи, пре свега у књигама проф. Николе Гаћеше и других историчара, потпунијих истраживања није било. Већ из тог разлога тема коју предлаже колега Милан Мицић нова је и потребна. Други разлози њене оправданости налазе се у многострукости приступа, односно у опредељењу кандидата да, ограничавајући проучавање на простор „југословенског“ Баната, прати просец настанка и развитка тридесетак нових насеља, анализирајући разлоге и услове досељавања колониста, градњу кућа, интерес за земљу и њено обрађивање, економско организовање, стварање новог локалног идентитета, унутарколонистичке односе и односе са староседелачким становништвом, начин живота, покушаје модернизације, однос према држави и очекивања од државе.

Трагајући за одговорима на овако широко постављена питања, колега Милан Мицић истраживао је изворе похрањене у Архиву Војводине, Историјском архиву Зрењанин, Архиву Југославије, Историјском архиву Кикинда, Архиву Удружења ратних добровољаца 1912–1918, архивима месних канцеларија, српских православних општина и школа, богатећи одатле добијена сазнања фактографијом из периодике, штампе, локалних хроника и постојеће литературе.

У покушају представљања истраживачких резултата предложио је прегледну структуру од 12 делова: предговора, увода, шест поглавља осмишљених по тематском принципу, закључка, резимеа, пописа извора и литературе и садржаја. У централном делу дисертације, односно у

поменутих шест поглавља, говорио би о насељавању и градњи нових насеља, аграрно-поседовним односима, материјалном стању, формирању институција и јавној градњи, друштвеном животу и стварању новог локалног идентитета. Сва заједно, ова би поглавља, према очекиваним резултатима, требало да пружи слику сложености и тоталитета живота нових насеља – од времена настанка до почетка Другог светског рата у Краљевини Југославији.

У разговору чланова Комисије са кандидатом, током кога је наглашена потреба савладавања и друге литературе, без обзира што не говори директно о овом истраживачком проблему, уочени су и неки други важни садржаји. Пре свега, указано је на потребу јаснијег и детаљнијег представљања историјске и етничке посебности Баната, недостатак статистичких пописа становништва, могућу анализу претходних колонизација овог простора, нарочито немачке, сагледавање резултата успешне аустроугарске колонизације. Кандидату је сугерисано да покуша да, на основу литературе и сопствених истраживачких сазнања, изврши поређење ових различитих колонизационих процеса, као и да приликом писања дисертације не напусти просторни и временски контекст. Размишљајући о дилеми да ли да се као почетна временска граница узме 1919, односно сам почетак аграрне реформе чији је колонизација била део, Комисија и кандидат су се сложили да је прихватање 1920. године оправданије, с обзиром да је тада дошло до формирања првих насеља.

Слажући се са мишљењем и сугестијама чланова Комисије, кандидат је и сам током разговора понудио извесно проширење истраживачких проблема, пре свега потребу једног компаративног приступа, који просец настанка и развитка нових насеља у Банату не би „изоловао“ од истог и истовременог процеса на другим југословенским подручјима.

Вреднујући важност предложене теме и значај резултата до којих се може доћи, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да прихвати њено позитивно мишљење о Предлогу теме докторске дисертације *Развитак нових насеља у Банату (1920–1941)* и кандидату Милану Мицићу одобри рад на њеној изради.

Београд, 2. децембар 2009.

Комисија:

Др Љубодраг Димић, редовни професор
(Филозофски факултет у Београду)

Др Бранко Ћупурдија, редовни професор

(Филозофски факултет у Београду)

Др Биљана Шимуновић Бешлин, ванредни професор
(Филозофски факултет у Новом Саду)